

Český zápas

Týdeník Církve československé husitské

Ročník 86 * číslo 21 * 21. května 2006 * Cena 6 Kč

Téma týdne

Ke 130. výročí

úmrtí historika

a politika

Františka Palackého

BETLÉMSKÉ KAPLI JE 615 LET

Zakladateli Betlémské kaple byli králův dvořan Hanuš z Mühlheimu a konšel Kříž. Ten věnoval pro stavbu Betléma sladovnu se zahradou. Toto městiště, zvané Skalsko, bylo zakládací listinou z 24. května 1391 určeno za staveniště Betlémské kaple, výhradně pro česká kázání. Bylo ustanoveno, aby ze sladovny byl zřízen dům pro kazatele a sakristie. Pro staveniště kaple byla zabrána nejen Křížova zahrada, nýbrž i část hřbitova německého farního kostela sv. Filipa a Jakuba i veřejné prostranství se studní. Šlo o získání pokud možno co největšího, i když nepravidelného, prostoru pro kapli. Rovný dřevěný strop byl snadno proveditelný. Studnu bylo možno ponechat i v kapli, když se zřídil zvláštní vchod, aby se mohlo jít nejkratší cestou s vědry pro vodu. Stavba se nespíš neměla vůbec podobat kostelu. Některá okna sice měla typický gotický oblouk, jiná však byla obdélníková, jaká na církevních stavbách nenajdeme. Vchody byly ve všech rozích, takže je vidět, že nejdůležitějším kritériem byla bezpečnost 3000 lidí, kteří mohli v případě potřeby okamžitě kapli opustit.

Dostavěna byla roku 1394, od roku 1402 zde působil Jan Hus, proslulý kazatel z kostela sv. Michala a toho roku i rektor university. Od této doby byla Betlémská kaple trvale spjata s universitou.

Jan Hus kázal v Betlémské kapli nerušeně více než sedm let. V roce 1410 vydal papež marný příkaz, aby byla kaple zavřena. Marný proto, že Václav IV. stál ještě za Husem. Když se však kazatel roku 1412 postavil proti obchodování s odpustky, jimiž si papež opatroval peníze na válku proti králi neapolskému, pozbyl jeho ochrany. V Betlémské kapli byly 11. července slavně pohřbeny i první oběti odboje - tři mladíci, kteří byli popraveni, protože se zúčastnili veřejných

protestů proti odpustkům. 1. října 1412 dokonce Němci, vedeni Bernardem Chodkem, táhli na Betlém, aby Husa zajali. V únoru roku 1413 Hus kázal v kapli naposled. 11. července roku 1414 se vydal z hradu Krakovce na cestu do Kostnice...

Pak zde kázali například Jakoubek ze Stříbra (1415-1419) a Tomáš Münzter (1521).

V roce 1548 byla dokončena nákladná přestavba "pro čest a chválu Boží a slavné paměti Mistra Jana Husa", a to z odkazu Alžběty Cvokové, svícnice. Tehdy byla kaple zbavena dřevěného stropu a její prostor byl zaklenut do tří řad nových osmibokých sloupů. V této podobě se Betlémská kaple dočkala Rudolfova majestátu a krátké správy Jednoty bratrské. 7. března 1612 totiž universita kapli Jednotě bratrské odevzdala.

Už za deset let však bělohorský vítěz Ferdinand II. odevzdal kapli jezuitům, kteří ji byli v roce 1638 donuceni vrátit universitě. Mezitím však zničili vše, co připomínalo Husovu památku. Odstranili štíty kaple, zničili kazatelnu, zaomítlí nápisy a obrazy na stěnách a prodali část domu kazatele se sakristií a světnicí mistra Jana Husa. Naštěstí byl řád v roce 1773 zrušen a kaple byla na chvíli zachráněna. Dne 10. dubna 1785 F. L. Hergel, úřední znalec, podal technický posudek o Betlémské kapli. Shledal, že klenba má po celé své výšce nebezpečné trhliny, které lze těžko opravit. Dalo by se očekávat, že nějakou záchrannou akci podnikne především universita, ale zájem nebyl.

Dne 22. června 1786 byl vydán dekret, jímž spojená dvorská kancelář, na podkladě dobrozdání kontrolovaného dvorním stavebním úřadem dala souhlas ke zboření Betlémské kaple a postavení činžovního domu na jejím místě. Zachována byla pouze studna. Činžovní dům se zachovanými stěnami Betlémské kaple

i dům kazatele, který byl odprodán jinému majiteli, vydržely beze změn až do r. 1949.

Ačkoliv Betlémská kaple byla připomínána jako působiště Jana Husa už v 19. století, teprve k zamýšleným oslavám 500. výročí upálení v r. 1915 ředitel Národního muzea dr. Karel Guth poprvé prokázal, že kaple stála v celém rozsahu domu č. 255. Následně byly provedeny sondy na soukromý náklad T. G. Masaryka. Prokázaly velký a překvapující rozsah původního gotického zdiva.

O obnově kaple však mohlo být rozhodnuto až po vyvlastnění v r. 1948. Projekt záchrany a obnovy kaple, uskutečněný na podnět Zdeňka Nejedlého, byl svěřen arch. Jaroslavu Fragnerovi a to včetně úpravy okolí. Při stavbě tehdy nadšeně pomáhali studenti naší fakulty.

Helena Noemi Bastlová

JAK VOLÍME ANEB

koho nad sebou potřebujeme...

Celý život volíme – nejen mezi dobrým a zlým, ale volíme i své povolání, partnery i způsob života. Není to lehké a málokdy se treťíme. Platí to i o volbách v politice či církvi. Lidí, které vybíráme, málokdy známe osobně, většinou jen prostřednictvím zkreslujících a manipulujících médií.

Naše rozhodování osciluje zhruba mezi dvěma možnostmi. Máme volit člověka slušného a hodného nebo tvrdou ruku?

Protože slušnost a laskavost jsou dnes pokládány za slabost a hloupost, volání po tvrdé ruce sílí jak v politice, tak v církvi. V mnohém je to pozůstatek totality v nás spojený s neschopností unést svobodu. Naše osobní nezralost vyžaduje "otcovské" vedení, v němž za mne rozhoduje někdo jiný, který mne zbavuje zodpovědnosti a na něhož mohu všechno svěst, když se dílo nezdaří. Rozhodovat se svobodně a sám a přijmout břemeno spoluodpovědnosti je těžké. A tak dějiny lidstva dosvědčují, že jen zřídka v nich vládli lidé slušní, laskaví a osvícení. Za diktátory a tyrany však zůstávají potoky krve.

Boris Pasternak v Doktoru Živagovi smutně připomíná, že emblémem lidstva však není krotitel s bičem ale Kristus na kříži. Nebo jinak: ne zákon a metla ale sebeobětovná láska. Kristus znamená vnitřní řád lásky, ne vnější pořádek biče. Ten užil Ježíš jen jednou na penězoměnce, kteří z chrámu činili peleš lotrovskou. Bič rádu je pro neřády. Pro slušné lidi jsou zákony a řády spíš pomocnými mantinely při tvrdosti lidských srdcí. Copak nebyl o Velikonocích Kristus sesazen z mírumilovného oslátka a vydán doslova krotitelům s bičem?

A tak se ptám.

Patříme k neřádům nebo k (relativně) slušným lidem?

A koho nad sebou potřebujeme? Tvrdého drába nebo laskavost slušného šéfa? A sebe se zeptejme: Kým bych byl já, kdybych měl moc? A neříkejte, že byste byli občas cukr a občas bič... To dělala StB. Ale Bůh není estébák, ani policajt, ani dráb, ale laskavý Otec, dlouho setrvávající v milosrdenství, než zasluženě potrestá. Bůh je láska. A ovocem Božího ducha je vedle lásky radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání... Žádný zákon moci a tvrdost biče. Samé "slabé a hloupé" vlastnosti.

Na to všechno myslím, když slyším napříč všemi církvemi (i politikou), že ten či onen z biskupů (či politiků) je slabý, protože je hodný...

Koho chceme a co potřebujeme?

Odpovězme si každý sám doma pod peřinou. Naše odpověď bude totiž výpovědí i o nás samých.

*Jana Šilerová,
biskupka*

SLAVNOSTNÍ BOHOSLUŽBY NA VINOHRADĚCH

Slavnostními bohoslužbami v Husově sboru Církve československé husitské a pietním aktem u pamětní desky před Husovým sborem si účastníci v neděli 7. května připomněli událost těch, kteří položili své životy na konci 2. světové války ve dnech Pražského povstání r. 1945 a odvahu členů Husova sboru, kteří v čele se svým farářem a později biskupem Arnoštem Šimšíkem umožnili vysílání Československého rozhlasu ve chvílích bojů o jeho budovu.

„Jen těžko chápeme nasazení těch, kteří přežili šest let válečných hrůz a přesto se nerozpakovali nasadit své životy právě v posledních dnech, ba i hodinách války. A právě díky jejich statečnosti byl konec války uspi-

šen...“ vyzdvihl v kázání pražský biskup Mgr. Karel Bican.

Po skončení bohoslužeb položil pražský biskup společně s místním farářem Mgr. Danielem Majerem a členy rady starších náboženské obce Praha 10 - Vinohrady za účasti generálního ředitele Českého rozhlasu ing. Václava Kasíka a starosty Městské části Praha 2 Mgr. Michaela Basche květiny v kolumbáriu Husova sboru u urny biskupa Arnošta Šimšíka, u prstí z bojišť z 1. a 2. světové války a u urny bratra Maňála - pracovníka Československého rozhlasu a člena náboženské obce, díky jehož nasazení právě Čsl. rozhlas mohl ve dnech 7.- 9. května vysílat volání o pomoc Praze, zprávy o kapitulaci Německa

a vítězství spojenců z budovy vinnohradského Husova sboru.

Po modlitbě pražského biskupa na úvod pietního aktu a po následujících projevech generálního ředitele ČRo, zástupce Městské části Prahy 10 a zástupce Husitské teologické fakulty UK položili za doprovodu Pražského dechového kvintetu pražský biskup Mgr. Karel Bican, generální ředitel Českého rozhlasu ing. Václav Kasík, zástupce starosty MČ Praha 10 MUDr. Boris Štátný společně se starostou MČ Prahy 2 Mgr. Michaelem Baschem a starosta MČ Praha 6 Mgr. Tomáš Chalupa u pamětní desky Husova sboru kytice.

Hana Tonzarová

PŘED 130 LETY ZEMŘEL „OTEC NÁRODA“

V dějinách národů nebývá mnoho osobností, které získají přívlastek "otec národa". U nás jistě právem náleží učenci, politikovi, poslanci ústavního sněmu let 1848-49, zakladatelé novodobého českého dějepisců - Františku Palackému.

Narodil se 14. června 1798 v rodině lutherského kazatele a učitele Jiřího Palackého v Hodslavicích. Studia na evangelických školách v Trenčíně, Prešpurku, působení v aristokratických rodinách jako domácí učitel a vychovatel přinesly Palackému nejen bohaté vzdělání, ale i společenskou zbláhlost a politický přehled. Skutečným mezníkem v jeho dalším životě však byl rok 1823, kdy přišel do Prahy. Nejprve působil jako archivář rodiny Šternberků a pod vedením Dobrovského si osvojil techniku a metody historické práce. Pilně studoval prameny, archivní materiály.

Udává se, že během celoživotní badatelské práce studoval v 70 evropských archivech (jen ve vatikánském archivu opsál na 400 listin). Roku 1831 byl oficiálně jmenován zemským historiografem s pověřením sepsat dějiny Království českého. V souvislosti se sběrem materiálů k této práci vzniklo dílo *Starší letopisové čeští* (1829).

František Palacký byl polyglot. Kromě klasických jazyků a staroslověnštiny uměl německy, maďarsky, rusky, anglicky, francouzsky, italsky, španělsky, portugalsky. Jeho jazykové znalosti představovaly při práci s archiváliemi značnou výhodu.

Životní historické dílo začal sepsávat v roce 1832. Nejprve bylo vydáno v německé verzi *Geschichte von Böhmen* (I. díl - 1836, II. díl I. - 1839, 2. - 1842) a později rozšířené v jazyce českém pod názvem *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. Definitivní podobu Palacký dokončil až na sklonku života. Tato pětidílná monumentální historická freska podává dějinný vývoj českého národa do roku 1526 (tj. do nástupu habsburské dynastie na český trůn). Vychází z jeho filosofie dějin, které

jsou zde prezentovány jako nepřetržitý střet a prolínání živlu slovanského s německým a myšlenky boje autoritativní moci (římskokatolická církev) se svobodou ducha (české husitství). Palackého pojetí bylo veřejnou vědeckou obhajobou české národní existence a důkazem politického a kulturního přínosu naší země pro evropský kontinent.

Již roku 1847 byl za své zásluhy ve vědě jmenován mezi prvními členy Akademie věd ve Vídni.

S příchodem roku 1848 se otevřel další významný životní úkol Františka Palackého - éra politické činnosti, která se uzavřela v roce 1872. Během této doby se stal "vůdcem národa", nikoli profesionálním politikem běžného typu. Byl totiž příliš výraznou osobností s pevnými názory, která byla naprosto vzdálena politickým kompromisům. Skutečným vstupem do politického života byla jeho odpověď na pozvání do frankfurtského sněmu. V otevřeném dopise ze dne 11. 4. 1848 odmítl účast a formuloval své pojetí nutné existence státu rakouského jako protiváhy mocenských zájmů Ruska a Německa. Odtud pochází Palackého známá slova: "...kdyby státu rakouského nebylo již od dávna, musili bychom v interesu Evropy, ba humanity samé přičinili se co nejdříve, aby se utvořil." Tento dokument jej vyzdvihl na čelnou pozici v českém politickém táboře. V červnu 1848 předsedal Slovanskému sjezdu v Praze, o měsíc později vstoupil do Ústavodárného sněmu ve Vídni, později přeneseného do Kroměříže. Jako poslanec byl zvolen do komise pro "ústroj říše", kde předložil svoji federalistickou koncepci uspořádání monarchie. Porážka revoluce, nástup neoabsolutismu Františka Josefa I. a s tím spjatých důsledků vedly Palackého k odchodu z politiky zpět k vědecké práci. Snažil se bez úspěchu prosadit plán na sepsání a vydávání české encyklopedie. Tuto myšlenku částečně pak uskutečnil při společné práci na *Riegrově naučném slovníku*

(1858-79). Roku 1853 F. L. Rieger uzavřel manželství s Palackého dcerou Marií, a tak se jejich politická i názorová shoda a přátelství prohlubuje příbuzenským vztahem.

S oživením společenského a politického života v Rakousku na počátku let šedesátých se Palacký vrátil do veřejného dění. V letech 1861-72 držel poslanecký mandát do českého sněmu a současně byl jmenován do panské sněmovny říšské rady (1861), kterou však po několika měsících definitivně opustil.

Neúspěch při prosazování českého státoprávního programu v následujícím období, obavy z centralismu nebo dualismu v budoucím možném uspořádání říše ho vedly ke zveřejnění myšlenek v sérii článků publikovaných později souhrnně pod názvem *Idea státu rakouského* (1865). Tento spis stejně jako pozdější *Doslov k Radhostu* (neboli tzv. politická závěť z roku 1872) vyjadřují nejen vlastní politickou koncepci, ale především zklamání nad postavením národů v monarchii a nad nepochoopením jejich potřeb a tužeb. Tento Palackého posun v austroslavisticky pojímaném postavení českého národa bývá často dokládán jeho známým výrokem: "Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm!"

Rakousko-uherské vyrovnání roku 1867 jen potvrdilo Palackého obavy. Zúčastnil se vzdoroakce - pouť do Moskvy, která však nesplnila očekávání. Až do své smrti byl kategorickým stoupencem pasivního odporu vůči říšské radě i zemskému sněmu (čeští poslanci opustili říšskou radu roku 1863). Roku 1872 se uchýlil do ústraní z politického života a žil střídavě v pražském bytě nebo na zámku v Malči. Zemřel krátce před oslavami 50. výročí počátku vydávání jeho českých dějin.

V té době bylo historikovi, jehož pojetí dějin je často dáváno s Palackého koncepcí do protikladu, Josefu Pekařovi šest let.

(noe)

světa. Ví o sobě jako o bytosti, která sama sebe duchovně vlastní, sama sebe chápe. Ale je vsazen do temnoty hmotného bytí a dění, které mu překáží v plném sebepochopení. Tato podvojnost určuje „podstatu“ člověka. Z ní vyvěrá možnost a nutnost jeho tázání.“

Jak vidíme ze slov uznávaného klasika, nikdo nejsme z tázání po smyslu života vyvázáni. Nemůžeme si vybírat rozinky, jen to příjemné, je třeba přijmout bolest a utrpení jako autentickou součást našeho bytí. Víme dobře, že opičí láska příliš ochranných rodičů nevyzbrojí vhodným způsobem potomka, aby dokázal snášet problémy a nástrahy života. Uhýbá jim, ale ony přijdou z jiné strany, najdou si nás, dostaví se tak jako tak.

Některí soběchtí a příliš sebejistí a soběstřední lidé najednou prožijí změnu. Bohužel k jejich proměně dochází až většinou ve chvíli, kdy se například zraní při autohavárii, těžce onemocní, ztratí blízkého člověka - prostě v okamžiku, kdy trpí, a proto začnou nahlížet najednou na hodnoty zcela jinou optikou.

Kierkegaard v současnosti

V květnu jsme si připomenuli 193. výročí narození dánského teologa a filosofa Sörena Kierkegaarda (1813-1855). Je zřejmé, že od osmdesátých let 20. století zájem o křesťanského Kierkegaarda upadl a převahu tvoří filosoficky orientovaní badatelé. Svědčí o tom také, že centra bádání o Kierkegaardovi se vyskytují na filosofických fakultách, resp. katedrách filosofie. Dalším důkazem jsou do českého jazyka přeložené komentáře soustředující se na Sörena Kierkegaarda do roku 2004. George Brandes: Sören Kierkegaard (1904); Peter P. Rohde: Kierkegaard (1995); Romano Guardini: Těžkomyslnost a její smysl (1995); Patrick Gardiner: Kierkegaard (1996); Lev Šestov: Kierkegaard a existenciální filosofie (1997); Radoslav Vojvodić: Kierkegaard v kočáře (1998). Tyto překlady se jen málo věnují "křesťanskému" Kierkegaardovi.

Další příčinou nezájmu o křesťanského Kierkegaarda je skutečnost, že i ve studii církevní historie dominuje tendence interpretovat Kierkegaardovu kritiku církve jako bezvýznamnou. Považují tuto kritiku za útok člověka, který byl nespokojen a neuměl vyřešit svoji životní situaci a problémy.

Podobně je tomu i v ČR, kde dominuje převážně filosofický zájem o Kierkegaarda. Výjimkou zůstávají M. M. Thulstrupová, J. Křivohlavý, Z. Kučera a J. Smolík. Dříve se o křesťanského Kierkegaarda zajímali také Z. Trtík a J. L. Hromádka.

Kierkegaard upozorňoval na vztah k Bohu, víru a niternost. Tato niternost se také projevuje vnitřním zaujetím a zájmem přijímat nároky křesťanské víry a ne spekulací o Bohu. Významný český teolog Zdeněk Trtík se k této otázce vyjádřil takto: „Člověk, který spekuluje o Bohu a o náboženství, člověk, který je ponořen svým duchem v snech fantazie a v ideálech, žije v neskutečnosti, v říši pojmů a idejí, které si sám vytvořil.“ Pro Kierkegaarda je skutečnost aktuální v niternosti, je vyjádřením vůle, ale nemožná při spekulaci.

Právě proto Kierkegaard kritizoval církev. Kritika poměrů v církvi byla v tom, že „být křesťanem se stalo ničím, přetvářkou, je jím každý člověk jen tak, k tomu se dostane lehčeji než k nejbezvýznamnější dovednosti.“ Český teolog Zdeněk Kučera v souladu s Biblií napsal, že k víře vede jen jedna cesta: „radikální rozhodnutí pro křesťanskou charakternost, jednotu a identitu osobnosti a společenství“. Kritikou církve nechťel Kierkegaard vytvořit novou církev, ale poukázáním na její skutečný obsah ji chtěl obnovit a reformovat.

Kierkegaard bývá označován množstvím přívlastků, ale snad nejvýstižnější vyjádření o Kierkegaardovi podal Zdeněk Kučera: „Kierkegaard, otec moderní kritické obnovy křesťanství ve smyslu Nového zákona.“

Roman Králík

Rázem dělají to, co je nikdy předtím nezajímalo. Začnou se víc rozhlížet kolem sebe a vnímat, zda je tu bližní, který potřebuje pomoc, zda tu někdo čeká na naslouchání, účast, pomocnou ruku. Dochází k posunu škály hodnot. Obětování se najednou cítí jako přirozenou součást života.

Tím, že tento fakt přijímají, stávají se sami sebou. Zazní harmonický akord. Přijímejme nezbytné s nadhledem, přistupujme k utrpení moudře. Moudrost je přece kardinální ctností. Duše promlouvá, už nepatříme mezi lidi, kterým je duše na obtíž.

Olga Nytrková

Od pondělí 29. května 2006 bude Ústřední archiv a muzeum z provozních důvodů pro všechny badatele a čtenáře až do odvolání uzavřeno. Všem badatelům se omlouváme a zároveň děkujeme za pochopení. Olga Štěpánová, přednostka archivního a muzejního oddělení ÚÚR

JE DUŠE NA OBTÍŽ?

Georges Bernanos napsal, že moderní společnost organizuje "pravé spiknutí" proti vnitřnímu řádu člověka. Lidská bytost je podle něho vlečena, ohlušována, odcizuje se čím dál víc sobě, své duši. Někdy se nám zdá, jako by duše byla člověku opravdu čím dál víc na obtíž. Raději by o ní neslyšel, raději by ji snad vůbec neměl. Utíká před ní, jednoduše se bojí s ní chvíli zůstat tvář v tvář.

Dnešní společnost se snaží nemluvit o bolesti, vůbec nehovořit o smrti, vyhnout se za každou cenu utrpení. Je to ovšem druh zbabělosti, alibismu, populismu. Utrpení přece patří k životu, nedá se nic dělat, je jeho součástí. Nadto je nesporné, že utrpení je očistné. Když totiž sami trpíme, přestáváme být pouhými neslanými a nemastnými účastníky, stáváme se svědky. Svědectví dáváme před světem, ale jedině svědectví, které se musí vydat nezbytně, je svědectví Bohu samotnému v plnosti jeho majestátu.

Člověk je pokoušen a zkoušen, zřejmě mnohé je v našem životě dopuštěno,

abychom svědectví vydali. Život bez utrpení není žádným přirozeným a samozřejmým lidským právem. Bolest nás obrušuje a formuje, činí nás pokornějšími. Strádající člověk se víc zamýšlí nad životem, když sám trpí, dokáže niterněji cítit s druhými. Nemůže jej pak ovládnout konzumní způsob života a s tím související povrchnost, touha po požitku, sebezhlášení, pýcha, která je kořenem všeho zla. Ve vztahu ke druhým, v soucítění teprve žijeme autenticky.

Lidská bytost je sama sobě otázkou, je to tělesně - duševně - duchovní totalita, tvor povoláný k sebeutváření. Člověk se při svém tázání stává sám sobě otázkou a musí se ptát po své podstatě. O sobě ví, sobě samému rozumí, ale nedokáže sám sebe plně chápat. Emerich Coreth upřesňuje: „Sám sobě zůstává záhadný a tajemný, jeho vědění o sobě samém je zároveň nevědění, jeho pochopení zároveň nepochopením, jen proto se může a musí tázat po své vlastní podstatě. Tak je člověk postaven do zvláštního polo-

